Verslag van Resultaten

Bureauonderzoek
2018L156

Oudenburg
Zandvoordestraat

Sander Van De Velde

Ghent Archaeological Team bvba
Dorpsstraat 73
8450 Bredene

Colofon

Project:
Oudenburg Zandvoordestraat

Uitvoerder:
GHENT ARCHAEOLOGICAL TEAM bvba [GATE]
Sander Van De Velde

© 2019 - GHENT ARCHAOLOGICAL TEAM bvba
Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd of aangepast worden, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt worden onder enige vorm of wijze ook, elektronisch, mechanisch, door fotokopie, zonder toestemming van Ghent Archaeological Team bvba.

Inhoudstafel

Colofon i

Inhoudstafel ii

Inleiding iii

1. Bureauonderzoek

1.1 Beschrijvend gedeelte 1

1.1.1 Administratieve gegevens 1

1.1.2 Archeologische voorkennis 4

1.1.3 De onderzoeksopdracht 5

1.1.4 Werkwijze en strategie van het vooronderzoek Fase 1 6

1.2 Assessment 7

1.2.1 Landschappelijke situatie 7

1.2.2 Historisch cartografische situering 10

1.2.3 Archeologische aanvulling 13

1.2.4 Verwachting na bureaustudie 15

Bibliografie iv

Bijlage v

Inleiding

De braak- en renovatiewerken met bodemingreep aan een pand in de Zandvoordestraat [2] in het West-Vlaamse Oudenburg nopen betrokken partijen ertoe het historisch-archeologisch erfgoed van de stad in rekening te brengen.

De als plangebied gemarkeerde oppervlakte overschrijdt drempelwaarden opgenomen in het Onroerenderfgoeddecreet [perceelopp. >300 m^2 in stedelijke context]. Het projectgebied bevindt zich in een vastgestelde en erkende archeologische zone, met name de [pre]historisch nederzettingskern van Oudenburg. Hierdoor moet een archeologienota worden opgesteld. GATE werd aangesteld om deze archeologienota door middel van een bureaustudie op te maken met advies naar eventueel uitgesteld vooronderzoek, werfbegeleiding of vrijgave.

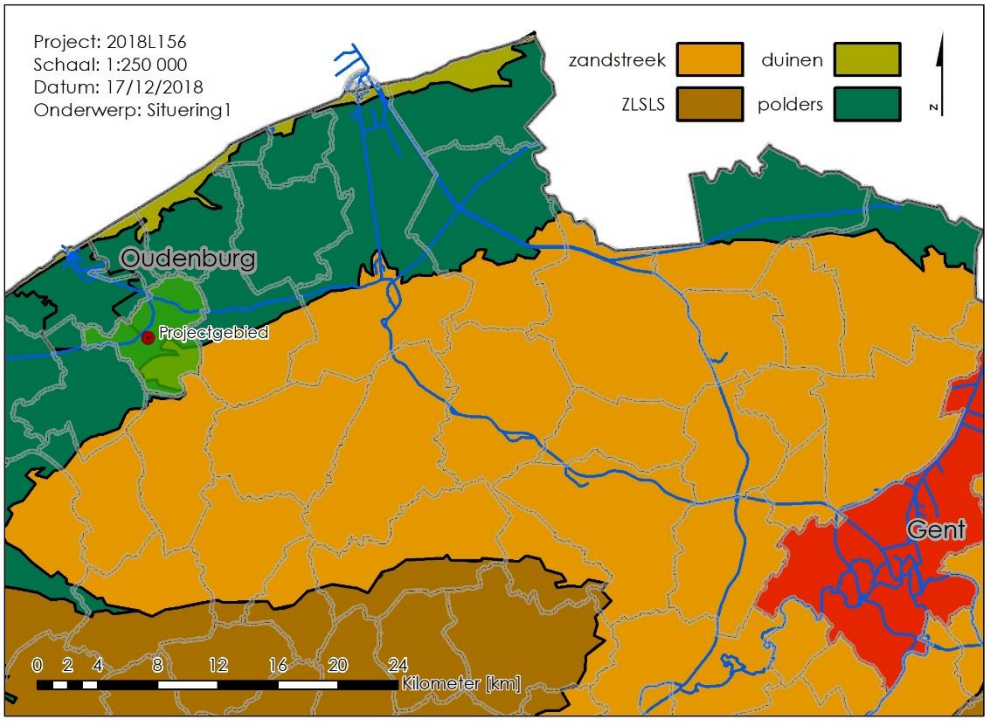
VERSLAG VAN RESULTATEN

1. Bureauonderzoek

1.1 Beschrijvend gedeelte

1.1.1 Administratieve gegevens

Projectcode vooronderzoek	2018L156	
Wettelijk depot	Nvt.	
Erkend archeoloog	GATE [OE/ERK/Archeoloog/2015/00073]	
Bounding box	X	y
	54426.368	209199,148
	54440.338	209226,981
Begin- en einddatum bureauonderzoek	17 december 2018 – 15 januari 2019	
Zoektermen Inventaris Onroerend Erfgoed [Fig. 6]	Bureauonderzoek; Archeologische zone Oudenburg	
Geografische situering [Fig. 1-4]	Het projectgebied bevindt zich aan de noordrand van de historische stadskern van Oudenburg [prov. West-Vlaanderen] en omvat er [delen van] kadastrale percelen 0641 en 0876 [afd. 1; sectie B]. Dit stemt overeen met een cafépand en feestzaal op de driesprong van de Zandvoordestraat, Sint-Pietersstraat en Weststraat. Langs de noordzijde is het plangebied afgeboord door de Millebeek, een overkapte sloot die parallel aan de Weststraat loopt. De [pre]historische kern van Oudenburg is ingepland op een bescheiden zijtak van de dekzandrug Gistel-Stekene, die naar het noorden en westen uitkijkt over het kustpolderlandschap.	
Overzicht bodemingrepen [Fig. Bijlage]	Het projectgebied is ca. 368,4 m^2 groot. Gegeven de aard van de geplande braak- en renovatiewerken stellen we de projectoppervlakte gelijk aan de effectieve ingreepoppervlakte; mits lateraal variërende verstoringsdiepten van het natuurlijk en antropogeen bodemarchief.	
Geraadpleegde specialisten	Dhaeze Wouter, stadsarcheoloog Oudenburg	

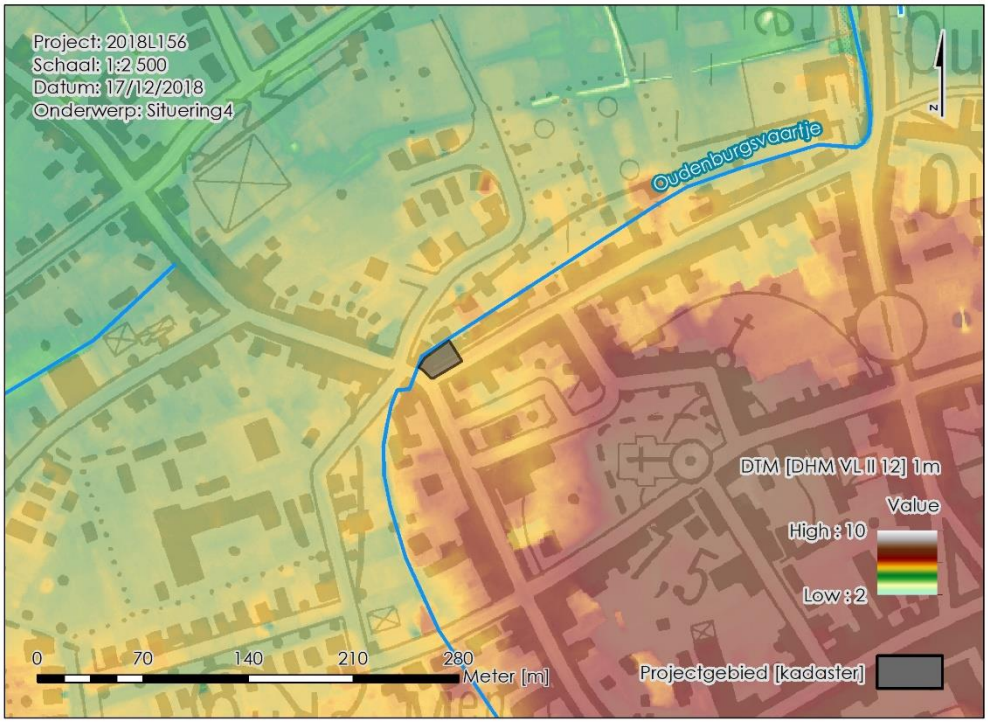
Figuur 2: Situering projectgebied op basis van lithologie en pedologie gedefinieerde archeologische regio's

Figuur 1: Kadastrale situering projectgebied [© GRB]

Figuur 4: Projectie plangebied op orthografische fotokaart [© Hiver; Geopunt]

Figuur 3: Situering plangebied op topografisch kaartblad [12.3] met Digitaal Terrein Model Vlaanderen [1m] [DTM] overlay

Figuur 6: Situering projectgebied t.a.v. de Vastgestelde Archeologische zone Oudenburg

1.1.2 Archeologische voorkennis

Figuur 5: Niet exhaustef overzicht archeologisch onderzoek rond historische stadskern Oudenburg

Binnen het in §1.1.1 afgebakende plangebied vond in het verleden nog geen archeologische ingreep plaats. Wel puzzelde veelvuldig onderzoek in en om

de stadskern afgelopen decennia met succes aan het beeld op lokale Romeinse en middeleeuwse aanwezigheid [Vanhoutte 2018, 2014, 007; Dhaeze 2011; Fig. 5].

Gegrond archeologisch onderzoek gaat terug tot de jaren '50 met prospecties, opgravingen en noodinterventies o.l.v. prof. Dr. J Mertens. Sindsdien maken noodopgravingen gradueel plaats voor preventieve archeologische evaluaties en werfbegeleidingen. Daarenboven komt in recenter jaren een synthetiserend beeld op Oudenburgs' verleden naar voren dankzij de werking van het lokale Romeins Archeologisch Museum [RAM] en studies als van Dr. S. Vanhoutte [Vanhoutte 2018].

Een preventieve opgraving uit 2015 op de hoek van het Le Marais Vernierplein en de Weststraat werd uitgevoerd in een sterk gelijkende context en op een steenworp afstand van het huidige projectgebied [Bracke 2016; Fig. 5]. Haar relevantie hier is navenant vanzelfsprekend.

1.1.3 De onderzoeksopdracht

1.1.3.1 *Vraagstelling met betrekking tot het onderzochte gebied*

"*Het archeologisch vooronderzoek beoogt vast te stellen of er een archeologische site aanwezig is op een terrein, wat de karakteristieken en de bewaringstoestand van deze site zijn, wat haar relatie is met het landschap, welke waarde ze heeft, en hoe ermee moet omgegaan worden in het kader van bodemingrepen en wetenschappelijk onderzoek.*" - CGP 3.0; p. 28

Op basis van verscheidene parameters, zoals de nog aanwezige erfgoedwaarden, de landschapshistoriek, topografie, geomorfologie, bodemgebruik, vegetatie, en ingreephistoriek, wordt een waardering van het archeologisch potentieel binnen het afgebakende projectgebied opgesteld. Hiertoe wordt een stapsgewijze onderzoeksprocedure doorlopen, waarbij de vraagstelling steeds teruggekoppeld wordt naar volgende kernpunten:

¬ Heeft het projectgebied archeologisch potentieel?

Is de relatieve trefkans van [pre]historische indices onmiskenbaar in en rond de stadskern van Oudenburg? Draagt de kadastrale en landschappelijke positie van het projectgebied bij aan potentiële kenniswinst en op de trefkans van [pre]historische sites?

¬ Is er sprake van verstoring van dit potentieel? Zo ja, in welke mate kan deze eventuele vindplaatsen hebben aangetast?

Is de detectie en registratie van een archeologische site mogelijk gegeven de aard van reeds aanwezige en geplande verstoringen van de bodem; i.e. fundering- en nutsleidingwerken?

¬ Wat zijn de geplande ingrepen in functie van de werkzaamheden? Zullen de werken eventuele vindplaatsen bedreigen?

Zullen bouw- en/of renovatieplannen überhaupt een mogelijke archeologische site, vernielen?

¬ Welke aspecten verdienen aandacht bij een eventueel [vervolg]onderzoek?

Indien een archeologisch leesbaar bodemniveau bewaard is, en restanten verbonden aan de Romeinse en/of middeleeuwse aanwezigheid te treffen zijn, wat is dan hun ruimtelijke organisatie, bewaringstoestand, etc. Daarenboven is de locatie van het projectgebied aan de noordwestelijke

rand van gekende historische aanwezigheid uitgelezen om aanwijzingen te detecteren i.v.m. het maritieme infrastructuur.[1]

Hierbij maken we de noodzakelijke kanttekening dat aangedragen archeologische, en tot op zekere hoogte historische, contexten *strictu sensu* context scheppend zijn. Nooit kan uitgegaan worden van een directe causale relatie tussen naburige archeologische vindplaatsen en de kans op het treffen van archaeologica binnen het projectgebied. De nadruk van advies ligt telkens op de assessment van de bewaringstoestand van mogelijke archeologische indices.

1.1.3.2 *Randvoorwaarden*

Een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem is momenteel onmogelijk en maatschappelijk onwenselijk voorafgaand aan het aanvragen van de omgevingsvergunning. Het betreft immers werken gepland op tot op heden bebouwd perceel. De initiatiefnemer opteert voor de uitzonderingsprocedure waarbij een archeologienota wordt aangeleverd uitsluitend op basis van een bureauonderzoek. Op basis hiervan wordt nagegaan of er binnen het projectgebied een uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem of werfbegeleiding wenselijk is en/of vrijgave mogelijk is.

1.1.3.3 *Beschrijving van de door de initiatiefnemer geplande werken en bodem-ingrepen*

Het projectgebied is ca. 368,4 m^2 groot. Gegeven de aard van de geplande braak- en renovatiewerken stellen we de projectoppervlakte gelijk aan de effectieve verstorings-/ingreepoppervlakte.

Het huidige gebouw wordt volledig weggebroken met inbegrip van de betonplaat- en pijlerfundering. Na de uitgraving t.a.v. de vorstrand [0,8-1.0 m diep t.o.v. straatniveau] wordt een nieuwe betonplaatfundering [0,2 m dik] aangebracht. Bij de nodige funderingsputten gaan we uit van een diepte van 2,5 m ten aanzien van het straatniveau.

Detailplannen van de geplande ingrepen zijn terug te vinden in de bijlage achteraan deze tekst.

1.1.4 Werkwijze en strategie van het vooronderzoek Fase 1

GATE werd aangesteld om deze archeologienota in de eerste plaats door middel van een bureauonderzoek op te maken. Dit bureauonderzoek werd uitgevoerd onder leiding van een erkend archeoloog van GATE. De aard van de werken werd tijdens het bureauonderzoek afgewogen tegen de voorhanden zijnde gegevens relevant voor het projectgebied op landschappelijk, historisch-cartografisch en archeologisch vlak.

De archeologienota werd digitaal opgemaakt middels *Office*- en *Adobe*-software. Het bijhorend kaartmateriaal werd aangemaakt in een GIS-omgeving. In die GIS werden de ontwerpplannen ingeladen en geprojecteerd ten opzichte van diverse kaartlagen die raadpleegbaar zijn op www.geopunt.be, www.dov.vlaanderen.be, www.geo.onroerenderfgoed.be, www.cartesius.be en de website van de

[1] Toetssteen is de hypothese van een [tijdelijk] bevaarbare getijdegeul die vanaf actueel Bredene, via Zandvoorde, tot de voet van Oudenburgs' verheven landschappelijke positie liep.

Centrale Archeologische Inventaris [CAI][2]. De geraadpleegde literatuur, de digitale bronnen en het kaartmateriaal zijn te vinden in bijlage.

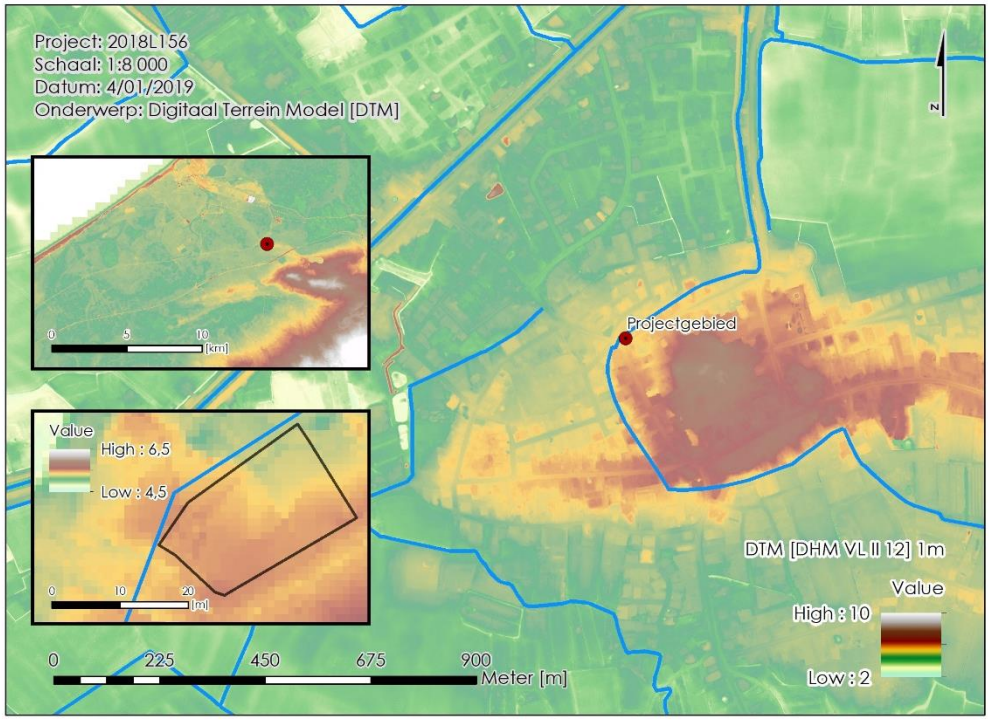
1.2 Assessment

1.2.1 Landschappelijke situatie

Het onderzoeksgebied situeert zich in Oudenburg, ten zuidwesten van Brugge in de provincie West-Vlaanderen. Oudenburg bevindt zich vandaag in het zuidoosten van het kustpoldergebied, op de overgang naar Zandig Vlaanderen. De stad is gelegen op een oost-west lopende landtong [tot 8 m TAW]; zijtak van de grotere oost-west lopende dekzandrug Gistel-Stekene [tot 30 m TAW].

Lokaal vinden we de hoek tussen de Zandvoordestraat [2] en de Sint-Pietersstraat aan de noordelijke rand van de stadskern; halverwege de heuvelflank [ca. 5,2 m TAW; Fig. 7]. 150 m naar het noordwesten bevinden we ons in de kustpoldervlakte [ca 3,5 m TAW]. In de tegenovergestelde richting [ZO] staan we na 150 m op het hoogste punt van de Oudenburgse landtong [ca. 8 m TAW].

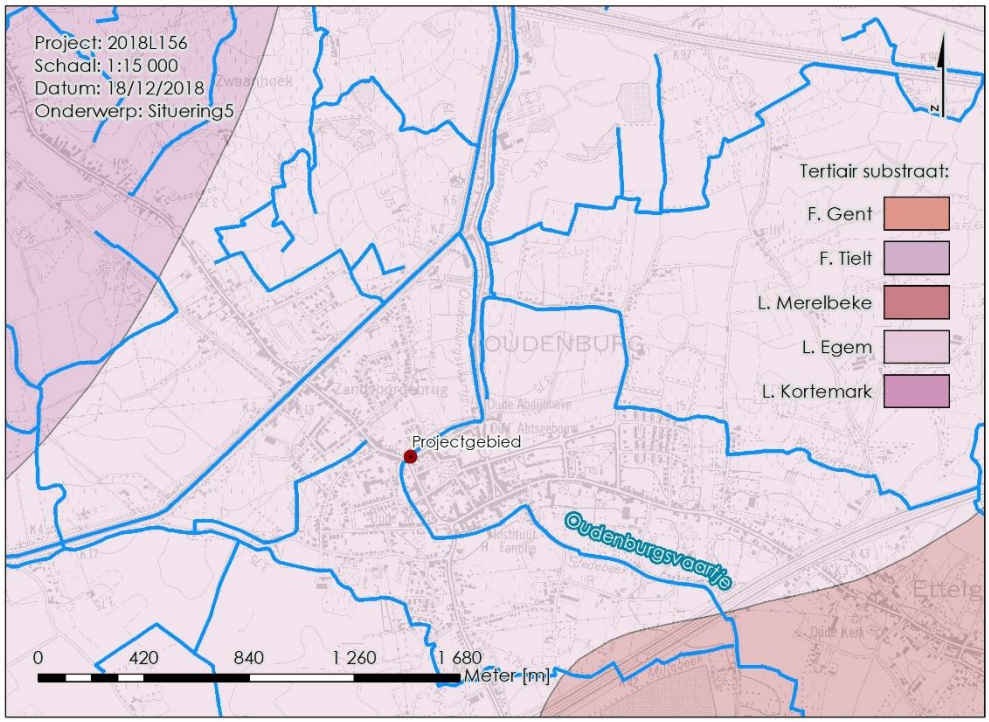
De Quartaire dekzandlaag waarin de huidige bodem zich vormde is erg dun op de zandrug [tot 4 m TAW; profieltype 11]. De onderliggende Tertiaire klei van het lid van Egem [Formatie van Tielt] dagzoomt bijgevolg waar het

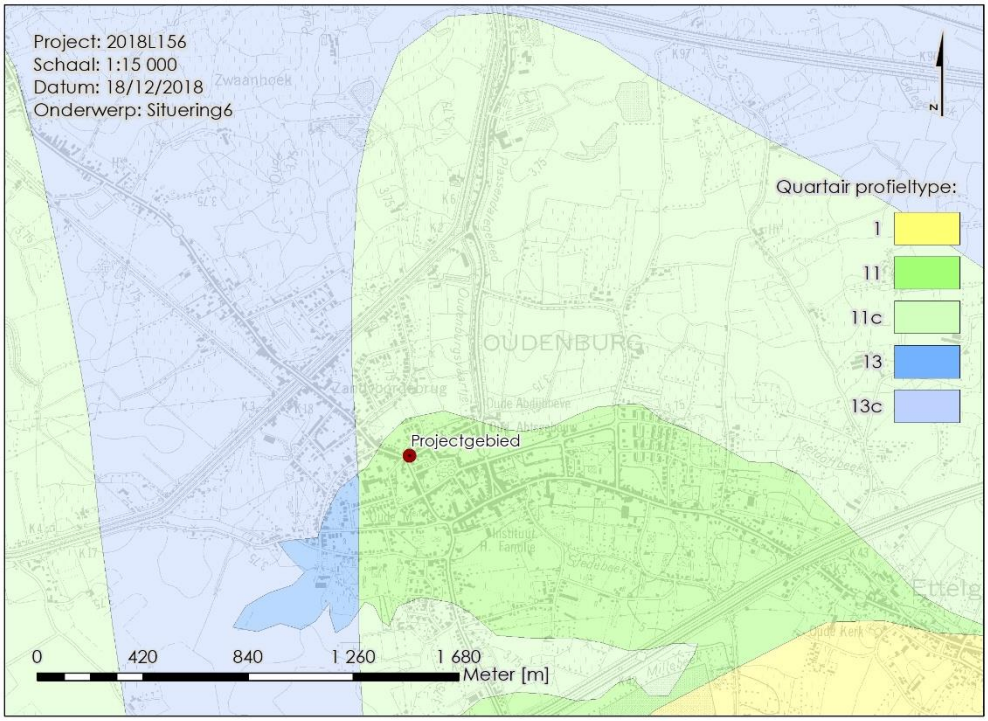
Figuur 7: Digitaal Terrein Model [DTM] op basis van het Digitaal Hoogte Model [DHM] Vlaanderen II [© AGIV]

[2] De Centrale Archeologische Inventaris van het agentschap Onroerend Erfgoed is een inventaris van tot nog toe gekende archeologische vindplaatsen en andere sites met erfgoedwaarde; onder de noemer CAI-locatie verzamelen we tevens alle verslagen van bekrachtigede archeologienota's vanaf 2015.

landschap slechts een weinig is ingesneden door waterlopen [en niet antropogeen is opgehoogd[Fig. 8-9].

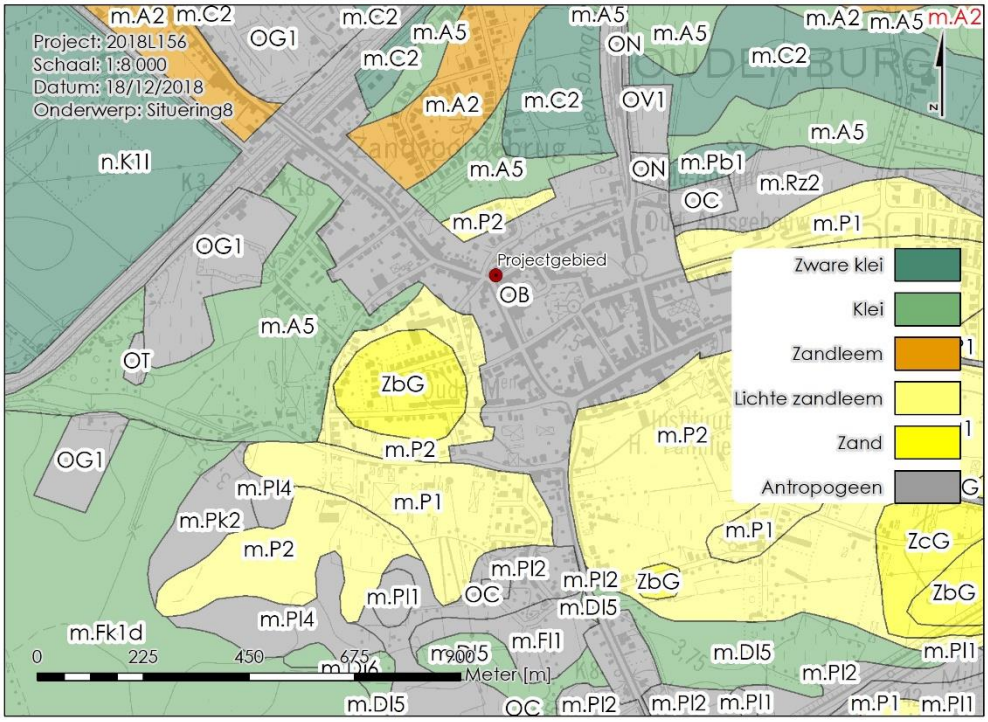

Figuur 8: Uitsnede Tertiairgeologische kaart [© AGIV]

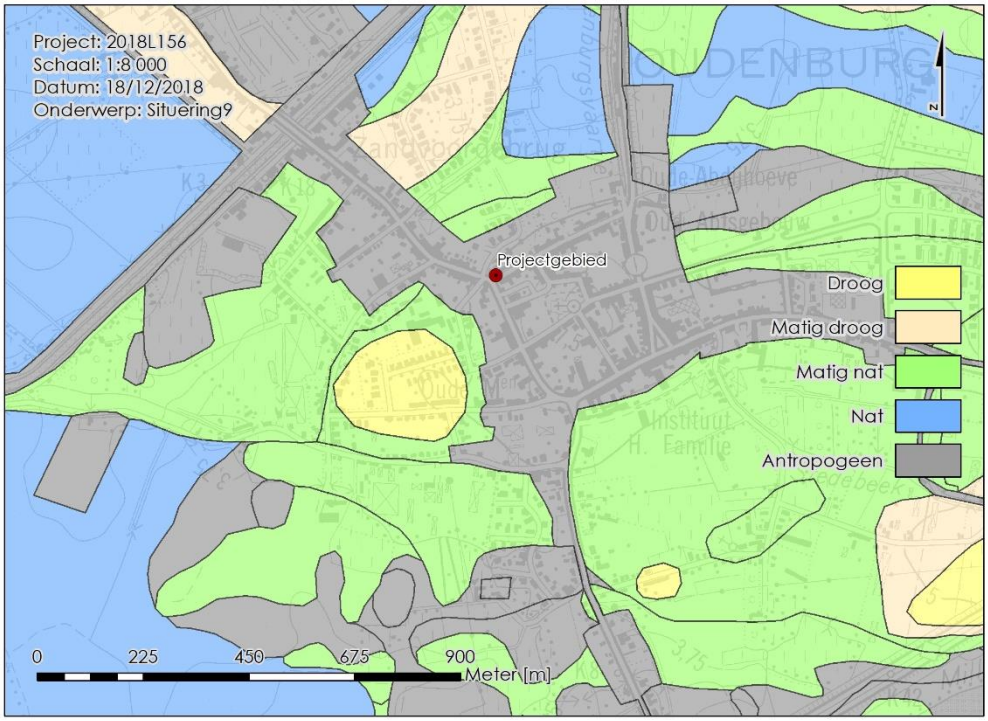

Figuur 9: Uitsnede Quartaire profieltypekaart [© AGIV]

De bodem in en rondom het plangebied, waar niet antropogeen geroerd, staat geclassificeerd als **mP$_{1-2}$**: gebroken [fluviatiel] zand [zavel], op meer dan 40 cm diepte overgaand tot lichte klei, die meestal op meer dan 1,0 m diepte rust op Pleistoceen [zand][Fig. 11].

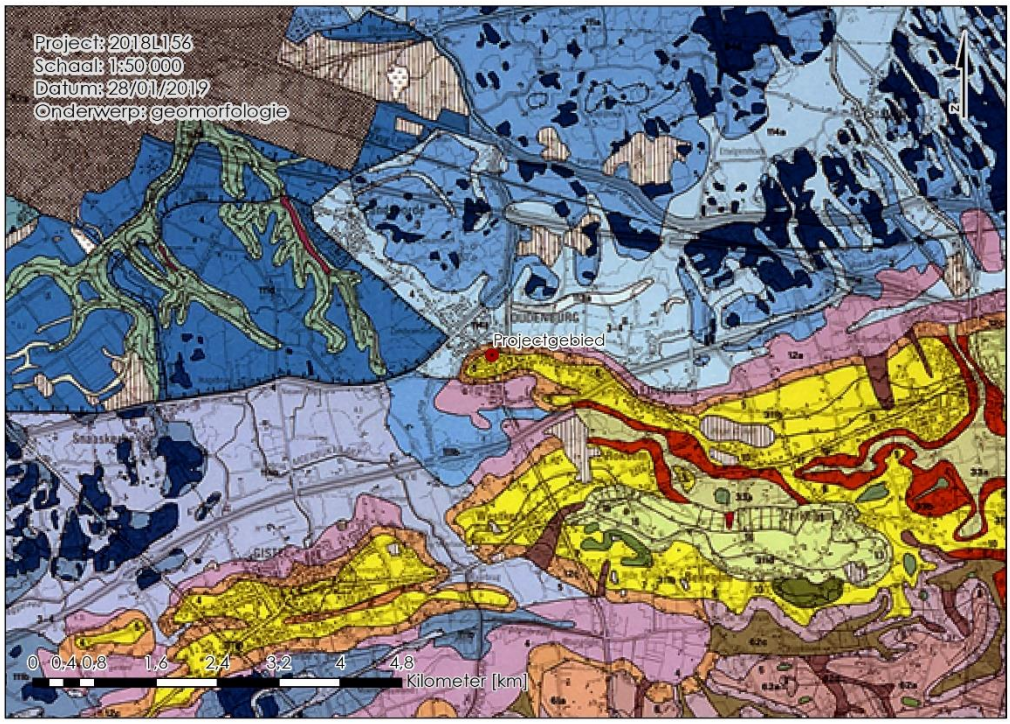

Figuur 11: Vereenvoudigde algemene bodemkaart Vlaanderen

Figuur 10: Projectie op algemene bodemdrainagekaart van Vlaanderen [© geoservices Vlaanderen]

Drainage, met de percolatie- en afstroomcoëfficiënt als indicatoren, hangt samen met de aanwezigheid van de zandrug en de onderliggende klei: Bovenop de heuvel is de zandige toplaag droog. Water percoleert er tot op de dieper gelegen dichte kleilagen, waar het accumuleert of verder afstroomt tot snel waterverzadigde beekvalleien [Fig. 10]. In polderland rondom de zandrug is klei [nog] ondieper aanwezig, met een natter milieu tot gevolg.

Figuur 12: situering projectgebied op geomorfologische kaart; locatie op pleistocene zandrug grenst aan hellend fluviatiel overgangsvlak [© AGIV]

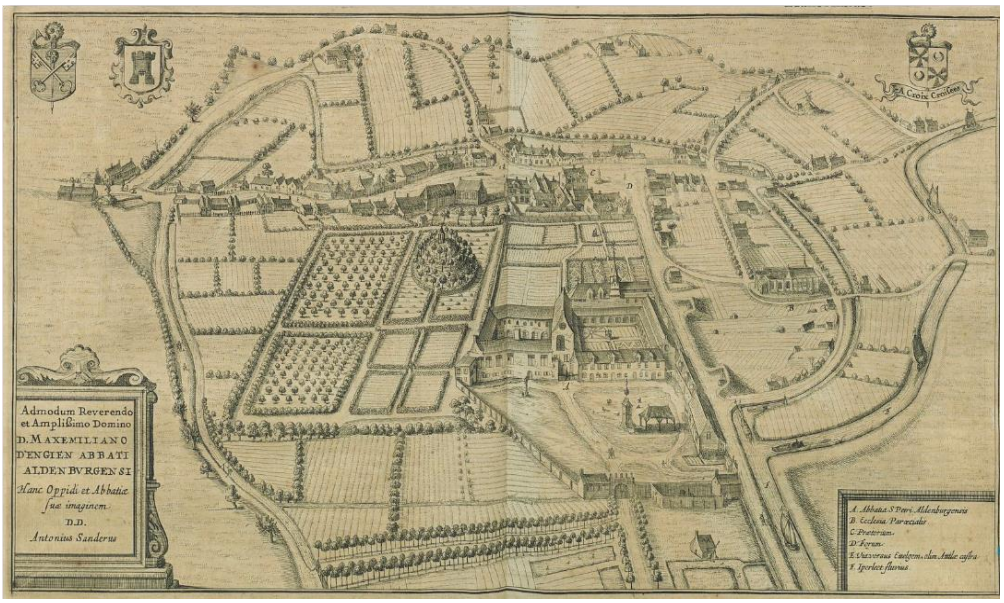
Naar het westen en noorden strekt zich vanaf de voetheuvels van de dekzandrug het polderlandschap uit; een nat gebied dat in de loop der eeuwen door menselijk toedoen is verland en in cultuur gebracht [Fig. 12]. Eén van de hieraan gelieerde landschapsrelicten zijn verzande getijdegeulen die in sommige gevallen tot de volle middeleeuwen nog bevaarbare handelswegen vormden [Ervynck 1999; Fret 2006]. Door de inklinking van omliggend venig gebied, schorren en slikken, is het landschap geïnverteerd en vormen voormalige geulen vandaag een microreliëf van lage zandruggen. Eén zo'n voormalige geul loopt van Bredene tot noord-langs de heuvel waarop de Romeinse nederzetting van Oudenburg gesticht is.

1.2.2 Historisch cartografische situering

1.2.2.1 *Historisch cartografische inferentie*

Wanneer we het plangebied projecteren op historisch kaartmateriaal dat beschikbaar is vanaf de late 16de eeuw, merken we gelijkenissen op met de huidige landschapsindeling, zij het minder geürbaniseerd. De oudste [directe] aanzet voor de actuele stadsontwikkeling is de verwoesting van de stad in 1590 [80-jarige oorlog]. De protestantse militie uit Oostende had dat jaar onder meer de hand in het brandschatten van de Sint-Pietersabdij; pijler van belang voor de vol- en laatmiddeleeuwse ontwikkeling van Oudenburg [Meulemeester 1994]. Bovengronds bleef van de stadskern niets overeind.

Wanneer in 1604 Oostende na beleg opnieuw in Spaans-katholieke handen viel, verloor Oudenburg aan [strategisch] belang. Na de oorlog leefde de stad bijgevolg kleinschaliger dan voordien op. De abdij werd in de 17de eeuw bijvoorbeeld kleiner herbouwd. Deze is prominent op kaartmateriaal te zien [Fig. 13-14].

Figuur 14: Uitsnede A; Sanderus' FLandria Illustrata 1641, p.318 [© KBR]

Figuur 13: Uitsnede historische kabinetskaart van Ferraris kb 7 [1771-1778] [© geopunt]

Het huidige plangebied valt na de heropbouw van de stad enigszins buiten de effectieve stadskern tot in de 19de eeuw [Fig. 16].

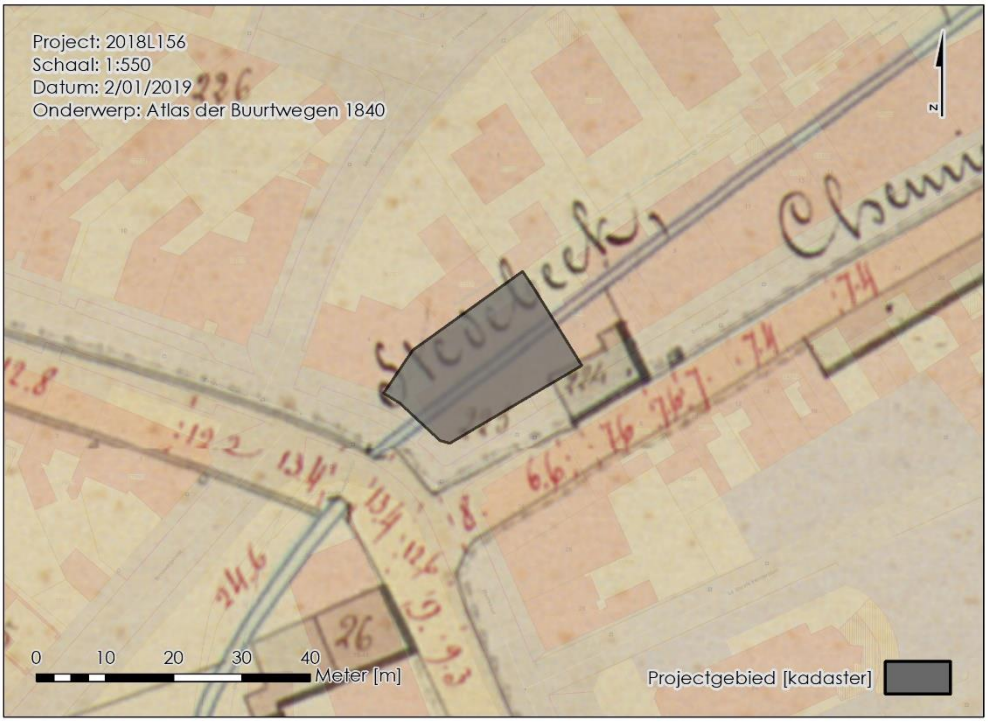
Verder terug in de tijd veronderstellen we al een lichte terugval van Oudenburgs economie vanaf de 14de eeuw. Een terugval in vergelijking met de bloeiperiode in de 12de en 13de eeuw. Een ijkpunt hier is het jaar 1128; het jaar waarin een nieuwe wal en gracht [Stedebeek] rondom de nederzettingskern werden aangebracht [Gysselling 1950]. Omstreeks dezelfde tijd kende het graafschap tevens stadsrechten toe aan Oudenburg. Om aan de toename in status en nijverheid tegemoet te komen diende de

nieuwe omwalling aan de oostzijde kort na aanleg al opengetrokken te worden. De stadsmarkt werd verlegd, waarrond structuren verrezen als een stadshuis, lakenhal en belfort. Allen zichtbaar op de kaart van Deventer [Fig. 15]. De laterale groei van de stad vereiste een aanzienlijke ophoging van de lager gelegen noord- en westflank van de zandrug, tussen de stadsgracht en het Steedje [Dhaeze 2009].

Figuur 15: Uitsnede kaart J. van Deventer [16de eeuw]

Het is in de opgehoogde zone dat we het huidige plangebied terugvinden, net binnen de Noordpoort. De huidige Sint-Pietersstraat, destijds bekend onder de noemer 'Vulderie', liep vanaf de poort oostwaarts, parallel aan de stadsgracht [Gysseling 1950], die op haar beurt destijds werd bestempeld als Vulderiegracht [Fig. 15].[3]

Figuur 16: Uitsnede Atlas der Buurtwegen 1840 [© geopunt]

[3] Vullen of vollen, is een ambacht onderdeel van de lakennijverheid waarin wollen weefsel werd verdicht tot vilt.

De vroege middeleeuwen [5de tot de 9de eeuw] in Oudenburg is in vergelijking met oudere en jongere perioden een summier gedocumenteerde periode. De Sint-Pieters kerk, waarrond in 1084 een abdij gesticht werd, bezat bijvoorbeeld geen geke gekende fase ouder dan de 9de eeuw. Hetzelfde geldt voor de O-L-V parochiekerk. Vóór 1084 werd Oudenburg voor het eerst direct vermeld als 'Aldenborg' in 868 in de cijnsarchieven van de abdij van lobbes [Hollevoet 1995]. Waardoor we kunnen uitgaan van civiele bewoning, al dan niet lateraal beperkt door de restanten de oudere Romeinse *castellum*-muren.

Ongeacht Oudenburgs economisch, strategisch-militair, en politiek belang in de vroege middeleeuwen, is het Brugge dat vanaf de helft van de 9de eeuw de prominentere positie innam. Een fenomeen onderschreven door de graduele afbraak en herbruik van Oudenburgs' stenen infrastructuur [Aneca 1964; Vanhoutte 2007]. De aan de periode van afbraak gerelateerde [puin]laag in de bodem dekt sporen van oudere occupatiefasen toe. Studie leverde binnen dit pakket een interne fasering op; Een vroegmiddeleeuwse occupatiefase onderscheidt zich door o.a. een onderbreking in afvaldeposities, enkele haardkuilen, etc. [Vanhoutte 2007]. Omtrent de precieze omvang en functie van de nederzetting in de Merovingische en Karolingische tijd blijven we vooralsnog minder geïnformeerd dan jongere en oudere perioden.

Nog verder terug in de tijd zijn we aangewezen op archeologische gegevens eerder dan op basis van historische documentatie.

1.2.3 Archeologische aanvulling

Met betrekking tot de Romeinse aanwezigheid op de zandrug te Oudenburg schiet historische documentatie te kort, maar zijn wel diverse archeologische gegevens beschikbaar [Bibliografie – niet exhaustief]. De huidige staat van onderzoek onderscheidt civiele bewoning enerzijds van militaire aanwezigheid anderzijds.

Figuur 17: Romeinse aanwwezigheid Oudenburg ca. 260, met maximale nederzettingsomvang [bruin] op zandrug [beige [© Vanhoutte et al. 2016, 174]]

Civiele bewoning traceren we terug tot de 2e helft van de 1e eeuw, met een *quasi* eindpunt omstreeks 270 [Dhaeze 2008; Vanhoutte 2016]. De ontmanteling van Oudenburg als civiele nederzetting liëren we onder meer aan Germaanse invallen rond deze tijd. Op grotere schaal speelde het

kortstondige klimatologische optimum tussen ca. 250 en 400 ongetwijfeld een rol. In huidig Vlaanderen resulteerde de korte warmere periode in een merkelijke vernatting van de kuststreek [Baeteman 2008]. Voor een demografische concentratie als in Oudenburg moet de inkrimping van bewoon- en exploiteerbaar gebied gevolgen dragen.

De maximale laterale omvang van bewoning is projectie op basis van verscheidene '*extra muros*' opgravingen, prospecties en vondstmeldingen [Fig. 17]. Het huidige projectgebied ligt binnen de voorgestelde bewoning. We koppelen hier terug naar de in §1.2.1 aangehaalde [getijde]geul die vermoedelijk de noordrand van de bewoning afzoomde, met de mogelijkheid van verscheidene kleinere zijgeulen die nog verder zuidelijk reiken [Vanhoutte 2014]. Van kade of andere maritieme infrastructuur is tot op heden geen archeologische aanwijzing gevonden. Niet verwonderlijk, gezien gelegenheden voor onderzoek ter verificatie van de theorie aan de noordkant van Oudenburg zich nog niet frequent voordeden. Daarenboven dragen natuurlijke processen bij aan een lage detectiekans van *in situ* archeologica op een hellend vlak en in [voormalig] getijdegevoelig gebied [Getijdelandschap geattesteerd in 1956-57 in sleuven langs de Kappellestraat; Mertens 1957].

Het middeleeuws toponiem 'Schipstale', evenals de kanaalinfrastructuur van het Oudenburgs Vaardeken op de kaart van Sanderus, wijzen alleszins op een middeleeuwse variant van maritiem verkeer in dezelfde omgeving [Fig. 14].

Militaire aanwezigheid, gebonden aan een *castellum*, situeren we tussen de late 2de eeuw en de vroege 5de eeuw. Laatstgenoemde delen we op in een vijftal fasen, waarbij voornamelijk fasen 4 en 5 relevant zijn voor het huidige projectgebied. Relevant vanwege het buiten de rechthoekige fortmuren treden van de Romeinse infrastructuur middels meermaals hergraven grachten en wallen. De ruimtelijke en fysische impact hiervan op het hier onderzochte perceel is mogelijk van tel.

In 2015 vond een opgraving plaats langs de Weststraat, op 75 m afstand van de kruising tussen Zandvoordestraat en Sint-Pietersstraat [Bracke 2016]. De nabijheid en gelijke hoogteligging laat mogelijk toe de bodemtoestand binnen het actuele plangebied te benaderen. Een 'archeologisch vlak' tekende zich af tussen 2,5 en 3 m onder straatniveau [Fig. 18].[4] Op deze diepte registreerden archeologen naast enkele volmiddeleeuwse aanwijzingen vnl. laatmiddeleeuwse grondsporen [kuilen en greppels] ingesneden in een gedempte, antropogeen gegraven geul of poel. Op haar beurt bleek de geul gegraven in een bodem met enorme organische rijkdom. De structuur bezat naast Romeins en middeleeuws vondstmateriaal inclusies van schelp- en mosselsoorten typerend voor een brakwater omgeving. De oriëntatie van het waterdragend spoor was parallel aan de westmuur van het Romeins *castellum*. Een doorgetrokken lijn vanaf de Weststraat site zou het huidige projectgebied snijden.

[4] Met 'archeologisch vlak' doelen we op een bodemkundige eenheid/laag onder een [oude] ploeglaag, waarin in het verleden antropogene uitgravingen zijn gemaakt die [dankzij de aard en textuur van hun vullingspakketten] herkenbaar zijn en mogelijk te relateren aan specifieke [pre]historische perioden.

Figuur 18: Referntiebodemprofiel opgraving Weststraat 2015 [© Bracke 2016]

Een gelijk ogende, sterk organische ophogingslaag is eveneens aangetroffen op o.a. de sites Spegelaere, Marktstraat, Hoogstraat en Kapellestraat [Fret 2006; Vanhoutte 2014]. En dient dus als punt van aandacht binnen het huidig plangebied. In de literatuur worden de aangetroffen pakketten over de verschillende sites gebundeld onder één noemer 'zwarte laag'. Desondanks is zij niet overal gelijk in samenstelling noch fasering [Vanhoutte 2014]. Op basis van aanwezig vondstmateriaal is er een verschil tussen de ophoging binnen [vroege fase met een *ante quem* 9de eeuw en latere fase in de 12de-13de eeuw] en buiten de *castellum* muren [fase 12de-13de eeuw en fase 15de eeuw en later].

De doorlichting van de ophogingslaag is aanknopingspunt bij het stellen dat de vroegmiddeleeuwse bewoning [tot vroege 10de eeuw] zich in de eerste plaats binnen de oude Romeinse fortificatie afspeelde.

1.2.4 Verwachting na bureaustudie

Het projectgebied bevindt zich op de noordwestflank van een zandrug op de grens met de kustpoldervlakte aan de noordrand van zowel de Romeinse als middeleeuwse voorlopers van de huidige Oudenburgse stadskern. Een uitgelezen landschappelijke positie voor het treffen van bijkomende indices omtrent de specifieke aard van de bewoning in één of in beide perioden. Verwachting vertaalt zich concreter in de mogelijkheid tot het treffen van sporen van Romeinse activiteit tot het derde kwart van de 3de eeuw; en middeleeuwse sporen vanaf ca. de 12de eeuw tot 1590. [Dit verwachtingspatroon sluit niet uit dat aanwijzingen voor aaneengesloten menselijke activiteit binnen het plangebied ontbreken.]

1.2.4.1 *Onderzoeksvragen*

¬ Heeft het projectgebied archeologisch potentieel?

Naast de verwachte archeologische trefkans gegeven de ligging in een vastgestelde archeologische zone, specifiëren we het archeologisch potentieel verder:

- *Informatie kan ingewonnen worden over het mogelijk doorlopen van een grote waterdragende structuur uit een opgraving in 2015 op een naburig perceel.*
- *De mogelijkheid bestaat om verder licht te werpen op het tot nog toe weinig inzichtelijke contactpunt tussen de rand van de Romeinse bewoning en de voormalige getijdegeul.*
- *Voorts kan voor [de directe omgeving van] het plangebied de middeleeuwse bestemming als vollerskwartier eventueel gesubstantieerd worden met archeologische gegevens.*

¬ Is er sprake van verstoring van dit potentieel? Zo ja, in welke mate kan deze eventuele vindplaatsen hebben aangetast?

We gaan *de facto* uit van geroerde grond in stadscontexten waarbij het perceel reeds bebouwd is. Daartegenover staat het in 1.2.3 aangehaalde bodemprofiel geregistreerd ca. 50 m van het plangebied. De bodemkundige sequentie geeft hier een tot 3 m dik, [post]middeleeuws antropogeen ophogingspakket weer tussen straatniveau en opgravingsvlak. De binnen het plangebied aanwezige fundering reikt half zo diep.

¬ Wat zijn de geplande ingrepen in functie van de werkzaamheden? Zullen de werken eventuele vindplaatsen bedreigen?

Ja.

¬ Welke aspecten verdienen aandacht bij een eventueel [vervolg]onderzoek?

Onderzoek dient haar focus te spreiden over het inwinnen van zowel natuurwetenschappelijke gegevens [staalname, bodembeschrijvingen, etc.] als de optimale registratie van aanwezige archeologica [sporen, artefacten, etc.]. Het inwinnen van bijkomende informatie over de [pre]historische bodemopbouw aan de noordrand van de archeologische zone Oudenburg is van belang naast kenniswinst omtrent de lokale ruimtelijke organisatie van menselijke structuren.

Bibliografie

Literatuur:

Aneca H., 1964. Het slopen van het castrum te Oudenburg en de vroegste geschiedenis van Brugge, Belgisch Tijdschrift voor Philologie en Geschiedenis 42/4, 1292-1305.

Baeteman C., 2008. De Holocene geologie van de Belgische Kustvlakte, Geological survey of Belgium Professional Paper 2, 2-36.

Bracke M., Vanhoutte C., Wyns G., 2016. Archeologische opgraving Oudenburg Weststraat (prov. West-Vlaanderen) BASISRAPPORT CONCEPTVERSIE, onuitgegeven.

Demiddele H., Ervynck A., 1993. Diatomeeën als ecologische indicatoren in de Vlaamse archeologie: Romeins en middeleeuws Oudenburg (prov. West-Vlaanderen), Archeologie in Vlaanderen III, 217-231.

Dhaeze W., Decorte J., Vanhoutte S., 2008. Sporen aan de rand van de Romeinse nederzetting van Oudenburg. De opgravingen langs de Ettelgemsestraat (project Riethove), Brochure Romeinendag/Journée d'archéologie romaine Bruxelles 19.04.2008 Brussel, 35-36

Dhaeze W., Vanhoutte S., 2009. Bewoningssporen uit de volle en de post-Middeleeuwen op de site Oudenburg-Riethove (W.-Vl.) – voorlopige resultaten 2008, Archaeologia Mediaevalis 32, 126-127.

Dhaeze W., 2010. Waarderend Archeologisch Onderzoek te Oudenburg, site Ettelgemsestraat (17 t.e.m. 20 november 2009), Archeologisch Rapport Oudenburg 3, Oudenburg.

Dhaeze, W., Vanhoutte, S., 2010. Bewoningssporen uit de volle en late middeleeuwen en de Nieuwe Tijd op de site Oudenburg-Riethove (W.-Vl.) onderzoek 2009, Archaeologia Mediaevalis 33, 71-72.

Ervynck A., Baeteman C., Demiddele H., Hollevoet Y., Pieters M., Schelvis J., Tys. D., Van Strydonck M, Verhaeghe F., 1999. Human occupation because of a regression, or the cause of a transgression? A critical review of the interaction between geological events and human occupation in the Belgian coastal plain during the first millennium AD. Probleme der Küstenforschung im südlichen Nordseegebiet 26: 97-121.

Fret M., 2006. Archeozoölogische onderzoek van een waterput en de zwarte laag van het Romeins *cestellum* te Oudenburg (West-Vlaanderen). Terra Incognita (2006), 89-103.

Gysseling M., 1950. Toponymie van Oudenburg, Drukkerij Michiels, Tongeren.

Hollevoet, Y., 1985. Archeologisch onderzoek in de gemeente Oudenburg. Prospectie-Analyse-Synthese. Onuitgegeven licentiaatsverhandeling, Universiteit Gent, p. 295-296.

Hollevoet Y., 1992. Speuren onder het sportveld, Romeinse en middeleeuwse sporen ten zuiden van de Stedebeek te Oudenburg (prov. West-Vlaanderen) Interimverslag 1990-1992, Archeologie in Vlaanderen II, 195-207.

Hollevoet Y., 1995. *Toen Roksem nog Heroaldolugo heette*. In: MEULEMEESTER J. L. (red.), Licht in de Middeleeuwen. 1250 jaar Roksem en de kerstening in westelijk Vlaanderen, Tijdschrift Vlaanderen 44, 18-24.

Meulemeester J-L., 1994: De Oudenburgse Stadhuizen, Oudenburg.

Vanhoutte S., 2007. Het Romeinse castellum van Oudenburg (prov. West-Vlaanderen) herontdekt: de archeologische campagne van augustus 2001 tot april 2005 ter hoogte van de zuidwesthoek. Interim-rapport, Relicta 3, 199-236.

Vanhoutte S., Dhaeze W., Ervynck A., Lentacker A., Van Heesch J., Stroobants F., 2014. Archeologisch onderzoek aan de noordzijde van het Romeins castellum van Oudenburg: nieuwe inzichten in de lay-out, het verdedigingssysteem en de bewoningsgeschiedenis van het fort, Relicta 11 (2014), 163-269.

Vanhoutte S., Dhaeze W., Deforce K., Demeyer H., Anton Ervynck, Hanecca K., Lentacker A., Stieperaere H., 2016. Een Romeinse waterput met een vlechtwerkmand uit de vicus van Oudenburg*, Relicta 14, 173-204*.

Vanhoutte S. 2018: *Change and Continuity at the Roman Fort at Oudenburg from the late 2nd until the early 5th century AD, with a particular focus on the evidence of the material culture and its significance within the wider context of the Roman North Sea and Channel frontier zone*. Unpublished thesis submitted for the purpose of obtaining the degree of Doctor in Art Studies and Archaeology at the VUB and Doctor of Philosophy at the University of Kent, Brussels/Canterbury.

Archeologie nota en nota:

-

Collecties:

-

Historisch Kaartmateriaal:

Kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden - Ferraris 1771-1778.

Sanderus' Flandria Illustrata, 1641.

Pieter Pourbus' Kaart van Het Brugse Vrije, 1561-1571.

Jacob van Deventers kaartsnede Oudenburg 1545(?).

Atlas der Buurtwegen 1840

Digitale bronnen:

www.Flandrica.be

www.geopunt.be

https://dov.vlaanderen.be

https://inventaris.onroerenderfgoed.be

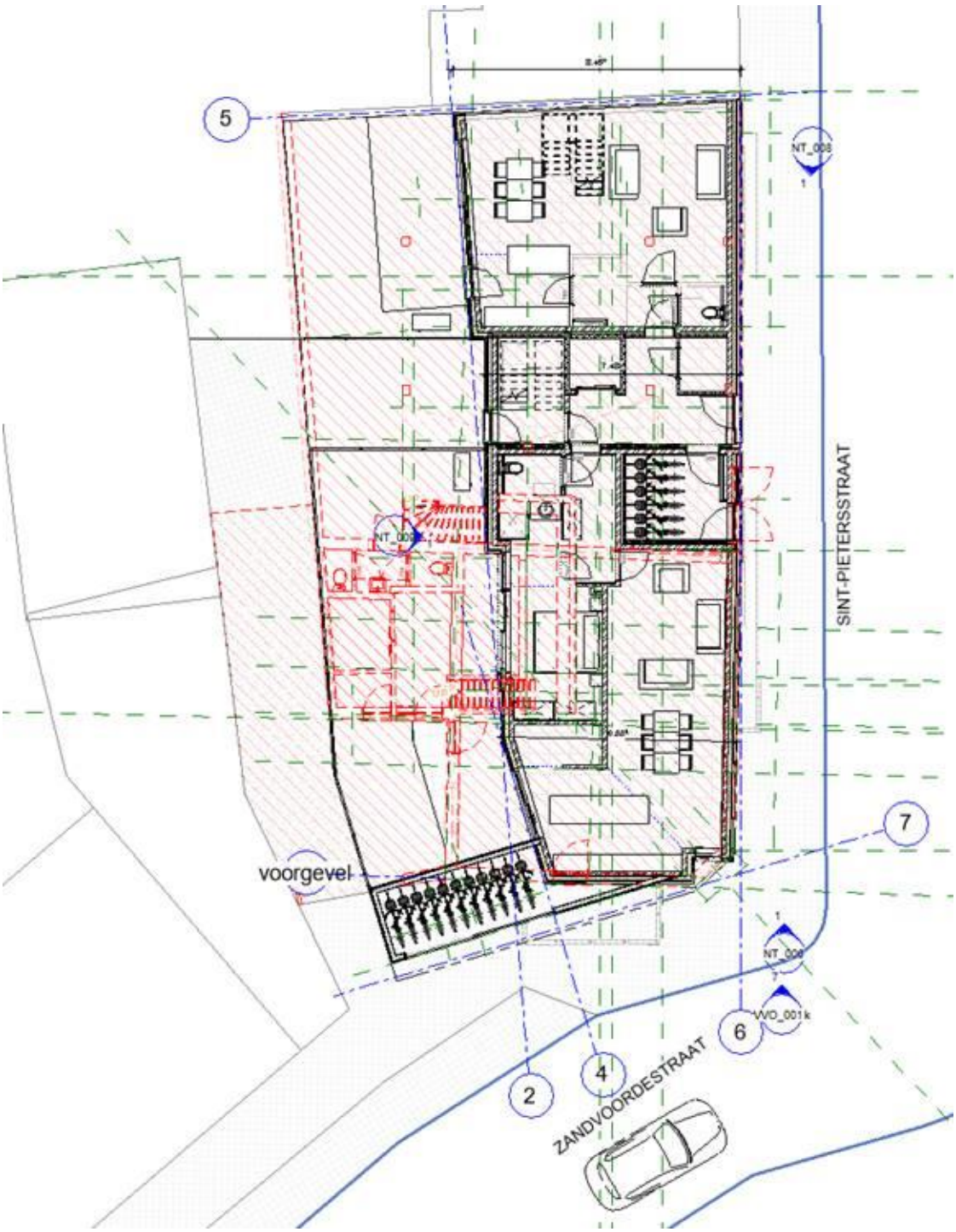
https://cartesius.be

Bijlage

Figurenlijst:

Figuur 1: Kadastrale situering projectgebied [© GRB] 2
Figuur 2: Situering projectgebied op basis vna lithologie en pedologie gedefinieerde archeologische regio's 2
Figuur 3: Situering plangebied op topografisch kaartblad [12.3] met Digitaal Terrein Model Vlaanderen [1m] [DTM] overlay 3
Figuur 4: Projectie plangebied op orthografische fotokaart [© Hiver; Geopunt] 3
Figuur 5: Niet exhaustef overzicht archeologisch onderzoek rond historische stadskern Oudenburg 4
Figuur 6: Situering projectgebied t.a.v. de Vastgestelde Archeologische zone Oudenburg 4
Figuur 7: Digitaal Terrein Model [DTM] op basis van het Digitaal Hoogte Model [DHM] Vlaanderen II [© AGIV] 7
Figuur 8: Uitsnede Tertiairgeologische kaart [© AGIV] 8
Figuur 9: Uitsnede Quartaire profieltypekaart [© AGIV] 8
Figuur 10: Projectie op algemene bodemdrainagekaart van Vlaanderen [© geoservices Vlaanderen] 9
Figuur 11: Vereenvoudigde algemene bodemkaart Vlaanderen 9
Figuur 12: situering projectgebied op geomorfologische kaart; locatie op pleistocene zandrug grenst aan hellend fluviatiel overgangsvlak [© AGIV] 10
Figuur 13: Uitsnede historische kabinetskaart van Ferraris kb 7 [1771-1778] [© geopunt] 11
Figuur 14: Uitsnede A; Sanderus' FLandria Illustrata 1641, p.318 [© KBR] 11
Figuur 15: Uitsnede kaart J. van Deventer [16de eeuw] 12
Figuur 16: Uitsnede Atlas der Buurtwegen 1840 [© geopunt] 12
Figuur 17: Romeinse aanwwezigheid Oudenburg ca. 260, met maximale nederzettingsomvang [bruin] op zandrug [beige [© Vanhoutte et al. 2016, 174]] 13
Figuur 18: Referntiebodemprofiel opgraving Weststraat 2015 [© Bracke 2016] 15

Plannenbundel stedenbouwkundige aanvraag:

Conceptplan [Rood: sloop actueel gebouw]

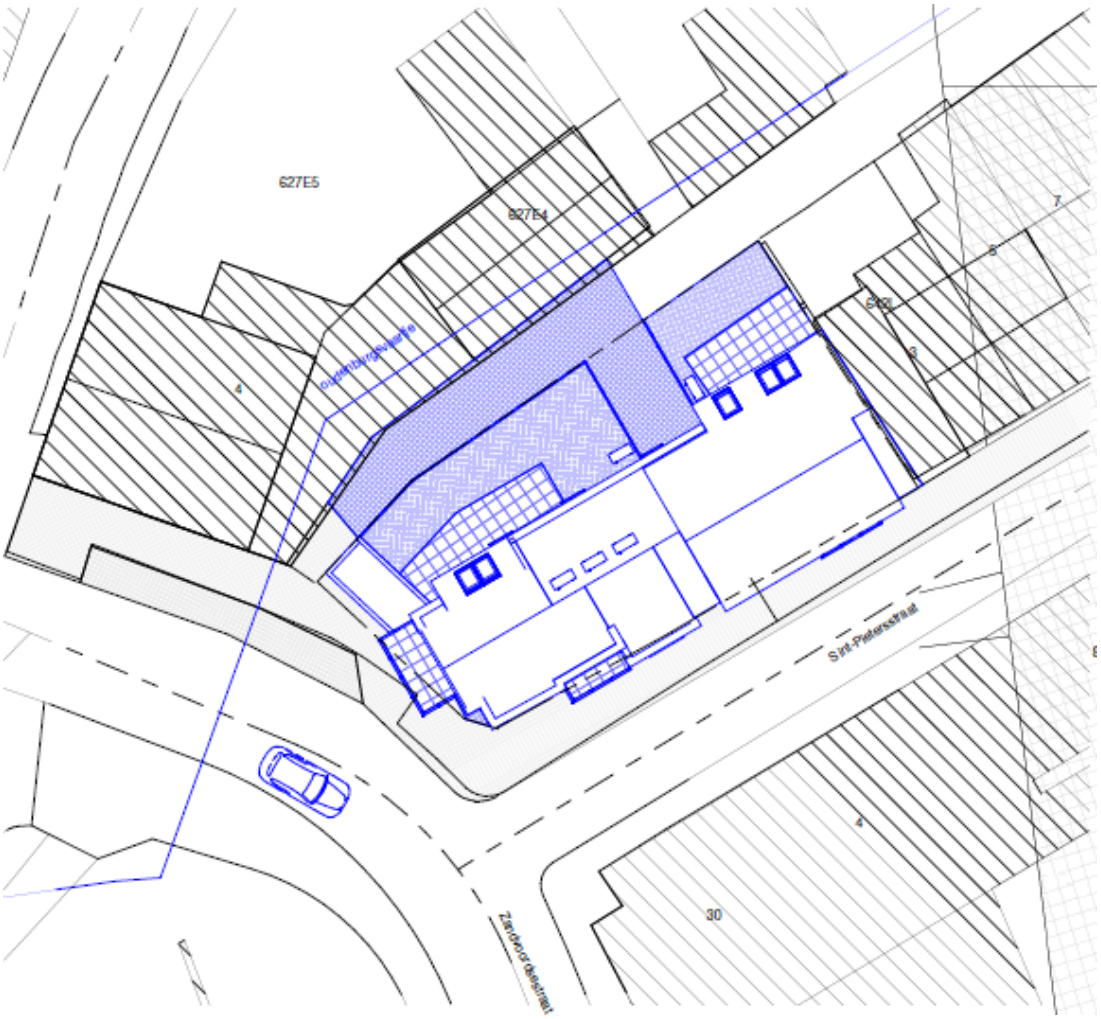

1 VO_P_N_00_gelijkvloers
1 : 75

2 VO_P_N_1ste verdieping
1 : 75

3 VO_P_N_2de verdieping
1 : 75

4 VO_P_N_dakverdieping
1 : 75

Conceptplan details

